

Globalny rynek żywności

Nowe uwarunkowania dla sektorów narodowych

dr **Grzegorz Dybowski**

Instytut Ekonomik Rolnictwa i Gospodarki żywnościowej
i Państwowy Instytut Badawczy

Zakład Badań Rynkowych

E-mail: dybowski@ierigz.waw.pl

O CZYM B D MÓWIÚ

2

1. KRYZYS WYSOKICH CEN YWNO CI

- ” co było przedtem
- ” przyczyny i wzrost cen
- ” skutki dla rynku globalnego

2. REAKCJA SEKTORÓW NARODOWYCH

- ” działania dora ne
- ” zmiana strategii rozwojowych
- ” skutki dla globalnego rynku

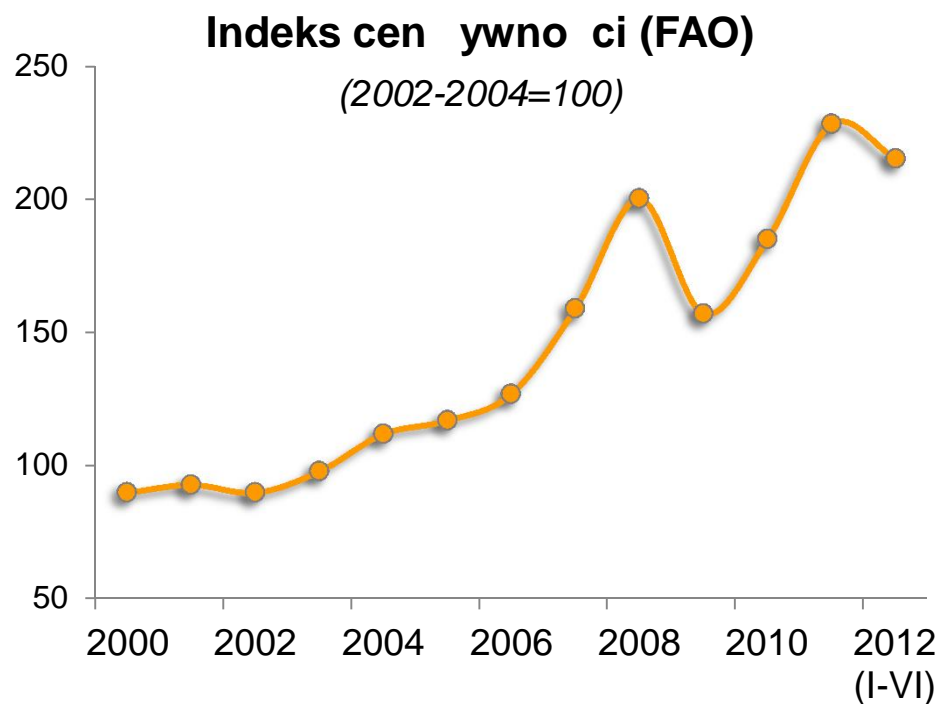
3. WPÚYW NA NEGOCJACJE WIELOSTRONNE (WTO)

- ” przyczyny impasu w Rundzie Doha
- ” skutki dla globalnego rynku
- ” implikacje dla sektorów narodowych

PRZED 2002 ROKIEM

3

1. Globalny indeks realnych cen żywności (FAO) wykazywał tendencję spadkową, co było skutkiem postępu technologicznego i wspierania sektorów rolnych w OECD
2. O cenach decydowały głównie czynniki podańowe
4. Zaspokajanie potrzeb żywnościowych było silnie uzależnione od importu
5. Rosła w tym czasie rola państw eksportujących żywność na globalnym rynku
6. Dążenia do liberalizacji handlu

PRZYCZYNY KRYZYSU

4

TRADYCYJNE SIŁY RYNKOWE:

- ” redukcja poda y (długotrwała susza)
- ” najniższe od 30 lat zapasy
- ” wzrost kosztów produkcji . wyższe ceny nakładów
- ” duży napływ kapitału spekulacyjnego z rynku nieruchomości
- ” wzrost popytu na mięso i produkty zwierzęce

NOWE SIŁY RYNKOWE:

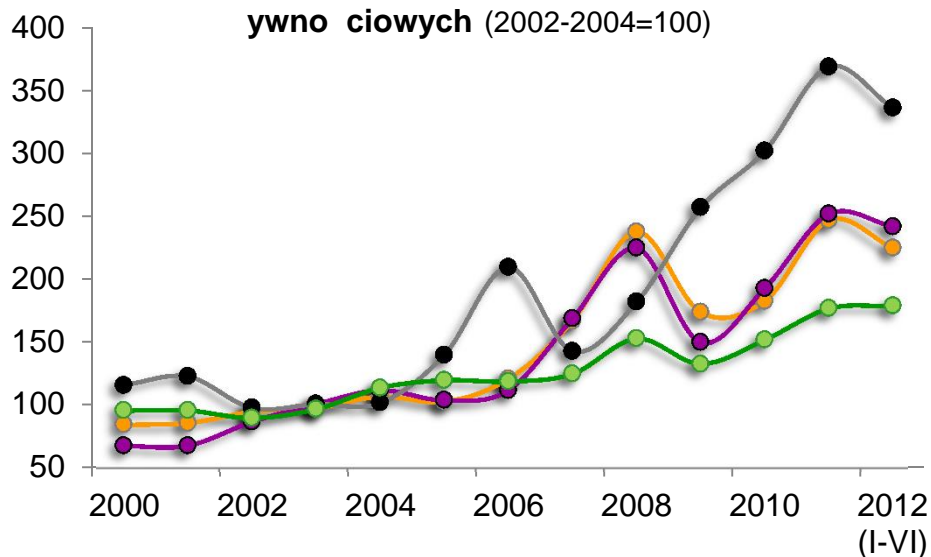
- ” rekordowy wzrost cen ropy wzmacnia zainteresowanie alternatywnymi rodzajami energii
- ” wsparcie dla biopaliw w USA i UE tworzy bodźce dla rozwoju ich produkcji
- ” wzrost popytu na surowce rolne . konkurencja o ziemi
- ” powiązanie rynku żywnościowego z rynkiem paliwowym
- ” wzrost popytu na żywność ze strony tzw. gospodarek wschodzących

WZROST CEN

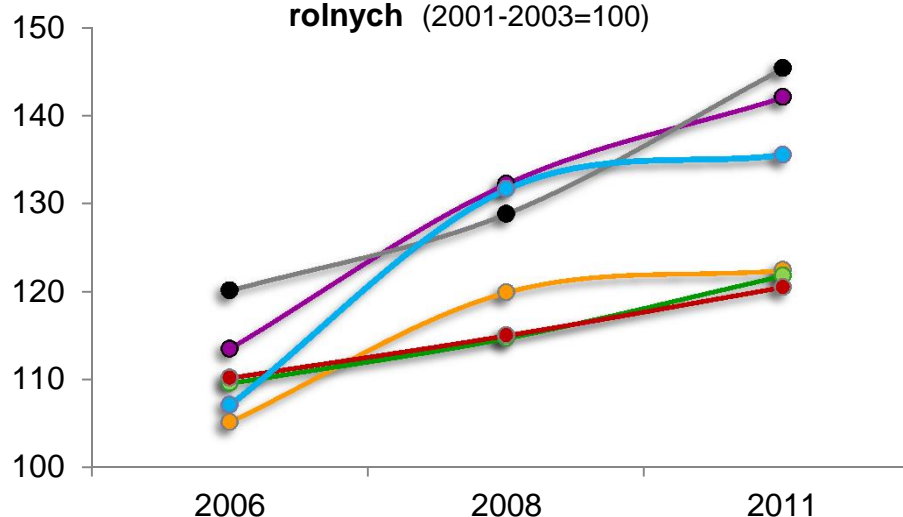
5

**Indeksy cen wybranych produktów
wzrostu cen (2002-2004=100)**

— Zboża — Tłuszcze i oleje — Cukier — Mięso

**Dynamika produkcji wybranych artykułów
rolnych (2001-2003=100)**

— Pszenica — Kukurydza — Oleiste
— Mięso — Mleko — Trzcina cukrowa

- **Gwałtowny wzrost cen w krótkim czasie**
- **Szybciej rosły ceny produktów rolnych niż zwierzęcych**
- **Produkcja wzrosła ale wzrost był słabszy niż bodziec, który go wywołał**
- **Produkty surowce bezpośredniej konsumpcji wykazywały słabszą dynamikę wzrostu (20-22%) niż surowce, w tym do produkcji biopaliw (36-45%)**

SKUTKI DLA RYNKU GLOBALNEGO (1)

6

SILNIEJ UJAWNIŹ SIĘ POPYTOWE CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA POZIOMY CEN

- “ wzrost ludności i globalnego poziomu dochodów
- “ wzrost popytu na biomasę
- “ wzrost popytu na rynkach futures

KRAJE ROZWIJAJĄCE SIĘ MAJĄ KORZYŚCIĄ Z WYSOKICH CEN WYNOCI

- “ podroży import
- “ brak byłego wolnego potencjału i środków na uruchomienie dodatkowego (inwestycje produkcyjne)
- “ brak odpowiedniego dostępu do nakładów
- “ niedostateczna transmisja cen z rynku światowego do narodowych sektorów rolnych

UTRATA ZAUFANIA DO GLOBALNEGO RYNKU JAKO DO ŹRÓDŁA UZUPEŁNIANIA NIEDOBORÓW KRAJOWEJ PODAŁY WYNOCI

WIKSZERZĄCE ZRÓDNIOWANIE GRUPY PAŃSTW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ I ICH WEWNĘTRZNYCH INTERESÓW

SKUTKI DLA RYNKU GLOBALNEGO (2)

7

1. Do kryzysu import ywno ci rósłszybciej ni jej produkcja, w okresie kryzysu tak samo
2. Dynamika wzrostu produkcji globalnej była silniejsza ni na 1 mieszka ca
3. Do kryzysu udziałimportu w produkcji zwi kszałsi , w okresie wysokich cen nie zmieniłsi

Lata	Globalna produkcja ywno ci (mld USD)	Na 1 mieszka ca (USD)			Ludno (mld)
		produkcja	import	udziałimportu (%)	
1990	1504	291	45	15,5	5,3
2000	1408	230	48	20,9	6,1
2006	2126	323	80	24,8	6,6
2010	3159	458	114	24,9	6,9
2010/1990	210%	157%	253%	x	130%
2010/2006	149%	142%	142%	x	105%

Reakcja sektorów narodowych

8

Działania w krajach rozwijających się w reakcji na kryzys

Działanie	Afryka rodkowa	Bliski Wschód i Afryka Półn.	Ameryka Łacińska	Azja
Pomoc finansowa	XXXX	-	XXX	XX
Współpraca przy pracach	XX	-	-	XX
Dotacje	XX	-	XX	X
Kontrola cen	XXXX	-	XX	X
Subsydiowanie cen	X	XXX	-	X
Redukcja podatków	XXXX	X	XXX	XXX
Subsydiowanie nakładów	XX	-	-	-
Subsydiowanie produkcji	X	X	-	X
Zakaz eksportu	XXXX	X	XX	XXX
Redukcja cennych	XXXX	XXXX	XXXX	-

1. Cele krótkookresowe
2. Naruszenia czynniki z trudem osiągnięcia porozumienia międzynarodowe
3. Główne działania doraźne:
 - “ Redukcja cennych
 - “ Subwencjonowanie nakładów
 - “ Preferencyjne kredyty obrotowe
 - “ Kontrola cen
 - “ Zakaz lub opodatkowanie eksportu
4. Działania głównie w sferze produkcji i handlu o z reguły opóźnionej reakcji na bodźce

Skutki dla rynku globalnego

9

1. Odwrócenie tendencji liberalizacyjnych w handlu, w państwach rozwijających się i wzrost presji na samowystarczalność żywności
2. Zmiana strategii rozwojowych w krajach importujących żywność. priorytet dla wsparcia własnej produkcji
3. Mniejsza presja na ograniczanie produkcji również w krajach rozwiniętych
4. Zmieniły to priorytety w rokowaniach wielostronnych (WTO)

Lata	Produkcja na 1 mieszkańca w kg		Globalna produkcja w mln ton		Udział krajów rozwijających się w imporcie żywności*
	ziarna	mięsa	ziarna	mięsa	
1990	336	34	1780	180	6,3
2000	304	38	1861	234	7,1
2006	307	41	2023	268	7,1
2010	325	43	2243	296	8,2
2010/1990	97%	126%	126%	164%	x
2010/2006	106%	105%	111%	110%	x

*) kraje będące importerami netto żywności

Impas w rokowaniach Rundy Doha

10

GŁÓWNE PROBLEMY, Z JAKIMI MUSIAŁA ZMIERZYĆ SIĘ RUNDA URUGWAJSKA:

- “ nadmierna produkcja w krajach rozwiniętych
- “ zakłócenia w światowym handlu: wsparcie wewnętrzne, subsydia eksportowe, protekcjonizm

RUNDA DOHA ROZPOCZĘTA W DUCHU KONTYNUACJI TAKIEGO PODEJŚCIA

KRYZYS I WYSOKIE CENY WYNOCI - POTRZEBA SZYBKIEGO REAGOWANIA NA PRZYSZŁE ZAWIROWANIA NA RYNKU I ODBUDOWY ZAUFANIA DO GLOBALNEGO RYNKU WYNOCIOWEGO, ALE TAKIĘ UWZGLĘDNIENIA NOWYCH STRATEGII ROZWOJOWYCH POWSTAŁYCH WSKUTEK KRYZYSU

NOWA POSTAWA PAŃSTW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ, KTÓRYCH INTERESY NIE SĄ JEDNOLITE, STAŁA SIĘ GŁÓWNYM PRZYCZYNNĄ IMPASU W ROKOWANIACH

KONTYNUACJA DOTYCHCZASOWEGO PODEJŚCIA UTRUDNIA KRAJOM IMPORTUJĄCYM WYNOCIOWE INWESTOWANIE W ROZWÓJ WŁASNEJ PRODUKCJI, JAKO GWARANCJI BEZPIECZEŃSTWA WYNOCIOWEGO

SKUTKI DLA RYNKU GLOBALNEGO

11

PAŃSTWA ROZWINIĘTE

- „ jest miejscem dla rozwoju produkcji w obu grupach krajów
- „ kraje rozwijające się nie konkurują z rozwiniętymi na rynku wyłącznie ciowym
- „ mniej wane są zakłócenia w światowym handlu, bardziej czy kraje rozwijające się będą skłonne do kojarzenia własnego rozwoju z dbałością o środowisko, klimat, wyczerpywalne zasoby
- „ nie da się uniknąć budowy większego potencjału produkcyjnego w krajach rozwijających się, trzeba to jednak instytucjonalnie kontrolować

PAŃSTWA ROZWIJAJĄCE SIĘ

- „ bilans wsparcia sektorów rolnych w obu grupach jest nieznacznie różny
- „ podobnie jego wpływ na światowy handel i środowisko
- „ to kryzys skłoni państwa rozwinięte do forsowania redukcji wsparcia, co przez lata stanowiło podstawę ich rozwoju
- „ dlatego kraje rozwijające się miałyby zrezygnować z takiej pomocy

EKSPORTERZY WYŁĄCZNI

- „ próba wykorzystania kryzysu dla uruchomienia u siebie dodatkowej produkcji i przez liberalizację korzystnego jej sprzedania importerom

IMPULSOWE DLA SEKTORÓW NARODOWYCH (1)

12

W OKRESIE NISKICH CEN PODA YWNO CI ROSÚA GÚÓWNIE W WYNIKU:

- WZROSTU PLONÓW
 - *CORAZ BARZDIEJ KOSZTOWNE EKONOMICZNIE I EKOLOGICZNE*
- WZROSTU OBSZARU UPRAW
 - *NARUSZA RÓWNOWAG EKOSYSTEMÓW*

O DALSZYM ROZWOJU CEN YWNO CI W CORAZ WI KSZYM STOPNIU
DECYDOWA B D CZYNNIKI POPYTOWE

W WYNIKU POWI ZANIA RYNKU PALIWOWEGO Z YWNO CIOWYM ZMIENIA SI
MECHANIZM TWORZENIA CENY

- IM WY SZE CENY ROPY, TYM BARDZIEJ KONKURENCYJNA PORDUKCJA
BIOPALIW, TYM WI KSZY POPYT NA SUROWCE ROLNE, TYM WY SZE CENY
YWNO CI

IMPLIKACJE DLA SEKTORÓW NARODOWYCH (2)

13

NASILA SI KONKURENCJA O ZIEMI , KTÓREJ ZASOBY NA CELE ROLNICZE ROSN WOLNIEJ NI LICZBA LUDNO CI.

- ROSN CY POPYT NA YWNO MUSI BY ZASPOKAJANY GÚÓWNIE DZI KI WZROSTOWI WYDAJNO CI I PRODUKTYWNO CI.

WYSOKIE CENY YWNO CI NA GLOBALNYM RYNKU POWODUJ EROZJ RELATYWNYCH PRZEWAG KONKURENCYJNYCH DOTYCHCZASOWYCH LIDERÓW I POZWALAJ NA WÚ CZENIE SI DO GRY NOWYCH EKSPORTERÓW.

D ENIE DO WI KSZEJ SAMOWYSTARCZALNO CI YWNO CIOWEJ IMPORTERÓW PRZYCZYNIA SI DO DALSZEGO ROZPRASZANIA WIATOWYCH RYNKÓW ZBYTU.

DÚGOTRWAÚY IMPAS I BRAK POROZUMIENIA W WIELOSTRONNYCH ROKOWANIACH WTO SKUTKUJE ROZWOJEM UKÚADÓW REGIONALNYCH I UMACNIANIEM SI ICH STRUKTUR.

JEDNYM Z TAKICH UKÚADÓW JEST UE, KTÓREJ REFORMOM PO WI CONA JEST OBECNA KONFERENCJA.

GLOBALNY RYNEK MLEKA I MASŁA NOWE UWARUNKOWANIA DLA SEKTORÓW NARODOWYCH

14

Dziękuję za uwagę

